

նաւոր չափով մը՝ աւելի կրկարծրա-
նայ : Այնպէս անագը, կապարը, պիւ-
մուծը , չափաւոր կակղուծիւն ունե-
ցող մետաղներ ըլլալով, երբոր ասոնք
մասնաւոր չափով մը բաղադրելու ըլ-
լաս , (զոր օրինակ 8 մաս պիւմուծ ,
5 մաս կապար , 3 մաս անագ ,) ան
աստիճան կակղուղնիւծ կը դառնայ ,

որ եււացած ջրի մէջ ալ կրնայ հալիւ :
Այս փորձերով կը հասկընաս որ ճգո-
ղուծիւնն է պատճառ տեսակ տեսակ
մարմիններուն բաղադրուծեանը . և
անոնց յատկուծիւններուն վրայ ե-
ղած զանազան փոփոխուծեանցը . որ
յաջորդ յօդուածներով աւելի կը բա-
ցատրենք :

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Կէտ :

ԲՆԱՊԱՏՈՒԹՅՆԵՐԸ աս թռչունս
անձեղի կարգը կը դնեն ու ինչուան

վաթսուն տեսակ կը համրեն . ասոնց
մէջ ոմանց գոյնը խիստ ազուր է ,

մանաւանդ Պարսկաստանի ու Ղրղւ-
 բեստանինները: Ա՛ծուծութիւնը աղաւ-
 նիի կամ տատրակի՝ չափ է, թուչիւն
 ու գոյնը ուրուրի՝ նման. երկայ-
 նութիւնը սովորաբար տասւերկու
 բթաչափ կը լլայ. քիչ անգամ 15 բը-
 թաչափի կը հասնի. երկու թւը մէկ-
 տեղ ինչուան 25 բթաչափ կը բա-
 ցուին: Ղրղւին գոյնը կունըկին վը-
 րայ մութ մոխրագոյն է, փորը ճեր-
 մակ, պոչին փետուրներն ալ ճերմակ
 բիծերով, ոտուրները դեղին: Ազը
 մէկ երկու տարեկան եղած ատենը
 գոյնը կը փոխէ, ցորենի գոյն կառնէ.
 ասով ոմանք կարծեցին թէ ցորենա-
 գոյն կկուն նոր տեսակ մըն է: Փե-
 տուրները տարուան մէջ մէկ անգամ
 մը կը փոխէ, բայց այլ և այլ ատեն,
 ու կամայ կամաց: Ա՛ւելի Ա՛րոպայի
 ու Ա՛սիայի տաք կողմերը կը բնակի.
 բայց որովհետեւ ասիկայ ալ տեղէ տեղ
 գնացող թուչուններէն է, գարնան
 ատենները կուգայ ցուրտ կլիմաները,
 ու աշնան ժամանակները տաք եր-
 կիրներ կերթայ. ու հոն տեղի ան-
 տառները բարձր ծառերու պարապ
 կոճերուն մէջ կը բնակի: Ա՛մէն ջուխտ
 իրեն համար միջոց մը ունի ու ան-
 կէ անդին չհեռանար. չէ նէ մէ-
 կալ կկունները կուի կը հանեն. իսկ
 սահմանին մեծութիւնը 4, 5 մղոն
 տեղ է. թէպէտ երբեմն մէկը երկու
 ջուխտի սահմանն ալ կը յափշտակէ:
 Տեղէ տեղ փոխադրուելու ատեննին
 արուն ու էգը մէկտեղ կերթան, բայց
 արուն մէկ երկու օր առաջ կը հասնի
 ու կը սկսի երգել, որպէս զի էգը ի-
 մանայ իրեն հոն տեղը հասնիլը: Ա՛ր-
 նութեամբ վայրենի ու վախկոտ է,
 ուստի դժուար ալ կորսացուի, ու բո-
 լոր թուչուններուն ատելի է: (1) Ա՛ւելը
 ցածէն է, ու խիստ արագ. բայց եր-
 կար ատեն չկրնար թուչիլ: Ա՛րգե-
 լուն ատենը գարնան ու աշնան է.
 արուն միայն մէկ եղանակով մը կեր-
 գէ. իսկ էգը ուրիշ ձայն մըն ալ ու-

նի որ ծիծաղի կը նմանի. կկու ա-
 նունն ալ ձայնէն առած է, վասն զի
 միշտ Գո- Գո- կը կանչէ. աս ձայնին
 բարձրութիւնը՝ անուշութիւնը ա-
 մէնունն ալ հաւասար է, և այնչափ
 զօրաւոր՝ որ հանդարտ օդի ատեն ին-
 չուան երկու մղոն տեղ կը լլայուի.
 անձրևի մօտ ատեն աւելի շատ կեր-
 գէ. իր ձայնին նման ձայն մը լսէ նէ՝
 շուտ կը խաբուի ու կը մօտենայ. և
 աս հնարքով միայն կը բռնուի:

Ա՛նդակի մէջ պահելու չի գար.
 մէկէն կը սկսի քիչ բան ուտել, ու շու-
 տով կը մեռնի. աղտոտ է, և ուրիշ
 թուչուններուն վր կը նախանձի. քոփս
 ալ շատ մօտեցողը կը կտցէ: Ա՛երածը
 գրեթէ միշտ որդ ու ճճի է, և բը-
 նութեամբ որ կրամու. քանի որ մատ-
 դաշ է՝ միսը կընայ ուտուիլ կը սեն: Ա՛ս
 թուչունիս էն զարմանալի յատկու-
 թիւնը աս է որ ուրիշ ամէն թուչուն
 ներուն բնութեանը հակառակ՝ ոչ
 բոյն կը շինէ, և ոչ թուխսի կընստի
 հակիթներուն վրայ: Ա՛կուն իր հաւ-
 կիթը օտար թուչուններու բոյնին
 մէջը կը դնէ, մանաւանդ անոնց որ
 իրմէ մանր են ու որդ կուտեն, կամ
 ձագերնին որդով կը մեծցընեն: Հաւ-
 կիթ ածելը գարնան կը սկսի, և ամէն
 մէկ հաւկիթ ածելուն վրայ խել մը
 ժամանակ կանցնի, անանկ որ մայի-
 սէն ինչուան յուլիս կերթայ. ուստի
 կը սեն թէ որպէս զի առջի հաւկիթը՝
 ինչուան մէկալը ածէ նէ չաւրուի՝ ա-
 նոր համար ուրիշի տակը թուխսի կը-
 դնէ: Ա՛մանք ալ կը սեն թէ արու կը-
 կուն խիստ որ կրամու լլլալուն՝ որով-
 հետեւ էգին ածած հաւկիթները կու-
 տէ, անոր ձեռքէն խալըսելու համար
 խեղճ էգը ինքզինքը կը գրկէ թուխս
 նստելու զուարճութենէն որ ուրիշ
 ամէն թուչուններ ունին, ու կը տանի
 իր զաւկըները խորթ մայրերու կը-
 յանձնէ: Ա՛րմէ պզտիկ թուչուններուն
 բոյնը ընտրելն ալ կը սեն թէ անոր
 համար է որ ասոնք աւելի գութ կու-
 նենան սովորաբար իրենց ձագերուն
 վրայ, ուստի անոնց պատճառաւ ի-

1 Գոմբոս: 2 Չայլափ:

րեններն ալ երեսի վրայ չեն մնար :
 Ինչ և իցէ , աս բանիս բուն պատ-
 ճառը յայտնի չէ : Ինքը իր հաւկիթը
 դաշտի մէջ եզնալեզու՝ ըսուած խո-
 տին վրայ կածէ , ետքը հաւկիթը
 խոտով մէկտեղ բերնին մէջ կըսպ-
 ճէ , ու կըտանի իրմէ պզտիկ թըռ-
 չունի մը բոյնը կըձգէ : Ուրիշ վար-
 պետութիւն մըն ալ ունի որ ուրիշ
 թռչուններուն բոյները կըբանայ , որ-
 չափ ալ ծածուկ ըլլան , ու իրեն հաւ-
 կիթը մէջը կըձգէ . միայն կընայի որ
 թռչուտի համար պատրաստած գոնէ
 մէկ հաւկիթ մը ըլլայ անոնց մէջ . որ
 պէս զի իրեն հաւկիթն ալ անոնց հետ
 խառնուի . շատ անգամ անգթութի
 ալ կընէ , որ ուրիշինը բոյնէն դուրս
 կըձգէ կամ կըկտարէ որ իրեններուն
 տեղ ըլլայ : Աքանչելի բան է որ բոյ-
 նին տէրը առանց խտրութեան իբր
 թէ իրեն ածած հաւկիթն է՝ կկուին
 հաւկիթին վրայ ալ կընստի , ու ձա-
 գը ելլելէն ետքն ալ սիրով կըկե-
 րակրէ , ու վրան ամէն հոգ կըտանի
 իրեն ձագին պէս . բայց ցաւալին աս է
 որ կկուին ձագը իրաւցընէ խորթ զաւ-
 կի մը պէս աս երախտեացը փոխարէն
 կըսկսի ապերախտութիւնը ցուցընել
 զինքը պահողին դէմ . քանի որ բոյնին
 մէջն է՝ միշտ մէկալ ձագերուն հետ
 կըկուուի , ու զիրենք անհանգիստ կը-
 նէ կերակրի համար . և ինքը մար-
 մնով մեծղի ու որկրամոլ ըլլալով՝
 միշտ կոկորդը բացած կըձըւձըւայ ,
 բոյնն ալ իրեն համար նեղ գալուն՝
 բոյնին էն տակը կիջնայ ու վրայի ե-
 ղած ձագերը թռեցողը վեր վեր հը-
 րելով կամաց կամաց դուրս կըձգէ ,
 ինչուան որ բոլոր բոյնը մինակ իրեն
 սեպհականէ . ուստի կկուին հաւկի-
 թը ուրիշ խեղճ թռչուններուն մեծ
 պատիժ մըն է , որ ամէն նեղութիւն
 քաշելէն ետքը՝ անոր պատճառաւ ի-
 րենց ձագերէն ալ կըզրկուին :

Հոս դրած պատկերնիս տաճկերէն
 կիտի ըսուած սիրուն թռչնիկին բոյնն

1 Իտի օեր :

է . մէջի ձագերուն խոշորն ալ կկուի
 ձագ է որ մէկալներուն բաժինը ա-
 նոնց մօրը բերնէն կուզէ առնել :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՈՒԵՍՑ

Մարտի 25-ի Կերպը :

ՄԱԿԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ արհեստը
 դիպուածով մը գտնուած է կըսեն
 փիւնիկեցւոց ձեռքովը Վրիստոսէ
 գրեթէ 1000 տարի առաջ : Առաջ-
 ները ապակի՝ շինելը դժուար ըլլա-
 լով՝ գործածութիւնը քիչ է եղեր .
 բայց ետքէն շինելու կերպը դիւրա-
 նալով՝ գործածութիւնն ալ աւել-
 ցաւ , այնչափ որ Վրոսայի էն աղ-
 քատ գեղացիին ու հացի կարօտ մար-
 դուն ալ տանը պատուհանները ա-
 պակի են . ասոր ներհակ՝ Միսիայի ու
 Միսիկէի մէջ ռամիկ ժողովրդէն զատ՝
 նաև միջակ մարդիկ անանկ տներու
 մէջ կըբնակին , որոնց պատուհաննե-
 րը ապակիի տեղ կամ թղթով կամ մա-
 գաղաթով և կամ լաթով պատած են ,
 ջրի ամաննին հողէ , պնակնին ալ կամ
 լոկ հողէ և կամ փայտէ , ան ալ անա-
 րուեստ կերպով շինած : Այս խեղճու-
 թեան պատճառը կամ ապակագոր-
 ծութիւն չգիտնալն է , և կամ դը-
 ժուար բան կարծելը , ու ասանկ հար-
 կաւոր բանը չծաղկեցնելը : Անք
 հոս ծանուցանենք էն գործածական
 ապակիին բաղադրութիւնը , ու շինե-
 լուն կերպն ալ պարզ բացատրենք :

Ապակիին գլխաւոր նիւթն է գայ-
 լախազ ըսուած հասարակ քարը : Այս-
 լախազի աւազը՝ դիւրաւ ապակի կը-
 դառնայ թէ որ քիչ մը սոտա կամ փո-

1 Ճամ :
 2 Գայախազ քարը (լախազ Խաւը) դիւրաւ
 կըփշրի ու փոշի կըդառնայ՝ թէ որ սաստիկ կրա-
 կի մէջ տաքընէէք ետքը յանկարծ պաղ ջրի մէջ
 ձգես :